

Het
Buitenschools Curriculum
betreffende de beroepservaring als onderdeel van de opleidingen aan de
Academies van Bouwkunst

AMSTERDAM, ARNHEM, GRONINGEN, MAASTRICHT, ROTTERDAM, TILBURG

07 juli 2014

Inhoud

1	Algemeen	02
1.1	Inleiding	02
1.2	Definities en begrippen	02
1.3	Korte geschiedenis	03
1.4	Uitgangspunten concurrent-onderwijs	03
1.5	Niveau opleidingen	04
2	Doel en inhoud van het buitenschools curriculum	04
2.1	Wettelijk kader	04
2.2	Doel, eisen en voorwaarden	04
2.3	Resultaat buitenschools curriculum	05
2.4	Wisselwerking en samenhang tussen het buitenschools en binnenschools curriculum	05
2.5	Fasering in te bereiken eindtermen	05
2.6	Toetsing, beoordeling en borging	06
3	Inrichting van het buitenschools curriculum	07
3.1	Algemeen	07
3.2	Participanten	07
3.3	De werksituatie	08
3.4	Studiepunten	09
3.5	Begeleiding	09
3.6	Verslaglegging en beoordeling	09
3.7	Relatie opleiding – werkgevers	11
3.8	Relatie werkveld algemeen	11
3.9	Beroepsprocedure	12

Bijlagen

Bijlage 1: Overzicht beroepskwalificaties/competenties, leerresultaten, niveaus en niveau-indicatoren.

Bijlage 2: Transitietabel indeling Academies en BA.

1 Algemeen

1.1 Inleiding

De zes Academies van Bouwkunst (Amsterdam, Arnhem, Groningen, Maastricht, Rotterdam en Tilburg) hanteren voor het in de opleiding geïntegreerde beroepservaring tot nu toe als kader de in 2003 geschreven notitie '*Buitenschools Curriculum Academies van Bouwkunst*'. In deze notitie is door de Academies een gemeenschappelijke visie weergegeven op de betekenis van het buitenschools curriculum voor het onderwijs van de Academies van Bouwkunst, de inhoud en inrichting.

Op grond van de op 1 januari 2011 in werking getreden gewijzigde Wet op de Architecten Titel (de WAT) zal elke student die na 31 december 2014 in Nederland afstudeert op het gebied van de architectuur, stedenbouw, tuin- en landschapsarchitectuur en interieurarchitectuurarchitectuur een tweejarige beroepservaringperiode (BEP) moeten doorlopen voordat hij kan worden ingeschreven in het architectenregister.

Artikel 12e, tweede lid, van de WAT draagt het Bureau Architectenregister (BA) op regels vast te stellen met betrekking tot de tweejarige beroepservaringperiode. Met de Regeling Beroepservaringperiode (gepubliceerd in december 2012) geeft het BA uitvoering aan deze wettelijke taak.

De situatie voor afgestudeerden van de Academies van Bouwkunst is door de wetgever verbijzonderd in artikel 12d, derde lid, van de wet. Hierin is bepaald dat het BA vrijstelling kan verlenen van de tweejarige beroepservaringperiode als het buitenschools curriculum van de opleiding van de Academie van Bouwkunst wat betreft inrichting en inhoud vergelijkbaar is aan hetgeen op dat gebied in de Regeling Beroepservaringperiode is bepaald.

Voor het Landelijk Overleg Bouwkunst Onderwijs (LOBO), het sectoraal overleg van de Vereniging Hogescholen voor de zes Academies van Bouwkunst, is dit aanleiding geweest om een werkgroep bestaande uit Nico van Bockhooven (Amsterdam), Ko Jacobs (Arnhem), Gert ter Haar (Groningen) en Robert von der Nahmer (Rotterdam) opdracht te geven de termen van het buitenschools curriculum te herformuleren, teneinde de vergelijkbaarheid wat betreft inrichting en inhoud tussen het buitenschools curriculum en de Beroepservaringperiode te borgen. De in de Regeling Beroepservaringperiode genoemde eindtermen, zoals die door het BA in nauw overleg met de beroepsgroepen zijn opgesteld, vormde hierbij het formuleringskader. De reden voor herformulering is omdat binnen de concurrent-formule het buitenschools curriculum onderdeel is van de opleidingen en als zodanig in onderwijskundige termen is uitgedrukt.

1.2 Definities en begrippen

In dit document wordt verstaan onder:

- a. WAT of wet: Wet op de architectentitel.
- b. Register: architectenregister als bedoeld in artikel 2 van de wet.
- c. Bureau Architectenregister (BA): bureau architectenregister als bedoeld in artikel 2a van de wet.
- d. Architect: in het register als zodanig ingeschreven architect, stedenbouwkundige, tuin- en landschapsarchitect of interieurarchitect. Het kan ook gaan om een registratie elders in de Europa, zo lang er maar sprake is van een door de EU erkend diploma.
- e. Beroepservaringperiode (BEP): periode als bedoeld in artikel 12e van de wet.
- f. Student: persoon die staat ingeschreven bij één van de Academies van Bouwkunst.
- g. Coördinator beroepservaring: vanuit de opleiding verantwoordelijk voor de goede uitvoering van het buitenschools curriculum. Hij/zij volgt een cohort studenten gedurende hun hele opleiding. Daarbij kan hij/zij ook een begeleidende en of adviserende rol richting een student hebben, overigens veelal wel in aanvulling op een begeleider of mentor van de student (zie ook 3.5.).
- h. Intern begeleider: de direct leidinggevende op het bureau of in de organisatie onder wiens supervisie een studerende werknemer van de academie werkt.
- i. Mentor: architect, stedenbouwkundige of landschapsarchitect, die blijkens inschrijving in het register (in Nederland of elders in de EU) tenminste drie jaar beroepsmatig werkzaam is in de discipline van de desbetreffende student, onder wiens begeleiding de kandidaat het buitenschools curriculum doorloopt.
- j. Beroepservaringmodules: trainingen, cursussen en andere bijeenkomsten die zijn gerelateerd aan de eindkwalificaties van het buitenschools curriculum.
- k. Praktijkdocumenten: Documenten waarin de student verslag doet van zijn beroepservaring door middel van de in de bijlage genoemde leerresultaten / producten beroepservaring (zoals bijvoorbeeld een portfolio van verrichte werkzaamheden, verslagen e.d.).
- l. Voor het gemak is in de tekst de hij-vorm gehanteerd. Waar hij, zijn, of hem staat kan ook zij of haar worden gelezen.

1.3 Korte Geschiedenis

Deze notitie is een volgende stap in de al meer dan tienjarige ontwikkeling van het meer expliciet onderwijskundig formuleren van het buitenschools curriculum van de Academies van Bouwkunst als deel van de opleidingen. De academies hebben altijd al als eis gesteld dat de studerende in een relevante beroepspraktijk werkzaam waren als deel van de totale opleiding, maar veranderingen in de werk- en onderwijspraktijk gaven in toenemende mate aanleiding tot het nauwkeuriger inrichten, aansturen, toetsen en beoordelen van deze component van de opleidingen.

In 2004 werd de toenmalige Notitie Buitenschools Curriculum aangeboden aan Rijksbouwmeester Jo Coenen. Hij was, als voorzitter van de visitatiecommissie die in 2001 alle masteropleidingen bezocht, een groot pleitbezorger van een expliciet en onderwijskundig geformuleerd curriculum. Aan de curriculumontwikkeling die in de jaren voorafgaand aan de visitatie was gestart, werd hierdoor een stevige impuls gegeven.

In 2007 heeft een beoordelingscommissie in opdracht van Rijksbouwmeester Mels Crowel de uitvoering en het gerealiseerde eindniveau van het buitenschools curriculum getoetst. De conclusie luidde dat de studenten van de Academies van Bouwkunst zich terecht in het Architectenregister kunnen inschrijven en voldoen aan de startkwalificaties opgenomen in de Nadere regeling, onderdeel van de Wet op de architectentitel.

Na de herziening van de WAT in 2011, waarbij de gekwalificeerde tweejarige beroepservaringsperiode als eis voor inschrijving in het Register werd opgenomen, hebben de Academies van Bouwkunst met het omgevormde Bureau Architectenregister overleg gevoerd over de Regeling Beroepservaringsperiode (BEP) en de bijbehorende eindtermen. Mede op basis van dit overleg hebben de Academies van Bouwkunst gewerkt aan een herformulering van het buitenschools curriculum.

De herformulering van het buitenschools curriculum heeft geleid tot de onderhavige Notitie, die voor de Academies van Bouwkunst de geconsolideerde onderlegger vormt voor de buitenschoolse onderwijsprocessen binnen hun masteropleidingen.

1.4 Uitgangspunten concurrent-onderwijs

De opleidingen aan de Academies van Bouwkunst kenmerken zich door de verwevenheid van studeren en werken in de beroepspraktijk. De opleiding kent daarom een curriculum met een binnenschools en een buitenschools curriculum. Het binnenschoolse deel is het onderwijs dat de student op de Academie van Bouwkunst volgt. De beroepservaring betreft de werkzaamheden die een student in de beroepspraktijk verricht, voor zover relevant voor zijn opleiding tot architect, stedenbouwkundige of landschapsarchitect. De wijze waarop studie en werken in de praktijk samen een volwaardige opleiding vormen wordt aangeduid als concurrent-onderwijs. De Academies van Bouwkunst hechten altijd al groot belang aan de beroepservaring, wat onder andere tot uiting komt in het feit dat een student er de helft van het totaal aantal studiepunten mee kan behalen. Ten einde het diploma te verkrijgen dient voor het buitenschools- en binnenschools curriculum elk 120 studiepunten behaald te zijn, uitgedrukt in ECTS (European Credit Transfer and Accumulation System). Eén ECTS staat voor 28 studiebelastingsuren (SBU) ofwel 28 klokuren. Inmiddels is dit belang voor de gehele beroepsgroep verankerd in de Wet op de Architectentitel en met ingang van 1 januari 2015 is de beroepservaring verplicht voor inschrijving in het register.

De concurrent-formule is essentieel voor de opleiding tot architect, stedenbouwkundige en landschapsarchitect aan de Academies van Bouwkunst. Het gelijktijdig studeren en werken in de praktijk biedt de student ervarings- en leermomenten die wezenlijk zijn voor zijn professionele vorming. Studenten verbreden en verdiepen in de praktijk de kennis en vaardigheden die ze in de bacheloropleiding hebben opgedaan en verwerven kennis en vaardigheden in aspecten van het vak die niet of slechts indirect zijn te realiseren in een binnenschools curriculum.

De combinatie van studie en werk verruimt ook het inzicht van de student in de discipline en zijn eigen ontwikkeling. De praktijkervaring stelt studenten namelijk in staat om de relevantie van het onderwijs te beoordelen en omgekeerd biedt het onderwijs studenten een kritische blik op de kwaliteit van hun eigen werk en werkomgeving. In de reflectie over beide gaat het voor de student steeds om een dubbele vraagstelling: "wat heb ik in mijn beroepspraktijk aan mijn studie en wat heb ik in mijn studie aan de beroepspraktijk". Deze reflectie als onderdeel van de opleiding leidt tot een wezenlijke verdieping van de professionele vorming van de individuele student.

Tenslotte draagt de gelijktijdigheid van werk en studie er toe bij dat de ontwikkeling van studenten veelal snel en intensief is.

Het is een bewuste keuze van de academies dat studenten zelf verantwoordelijk zijn voor hun beroepspraktijk. De opleiding biedt studenten een inhoudelijk kader, maar daarbinnen moeten zij zelf zorgen voor de kwaliteit van de beroepservaring, de eigen vak- en beroepsontwikkeling en het realiseren van een optimale wisselwerking tussen het binnenschools en het buitenschools curriculum. De academies borgen de kwaliteit door de toetsing en beoordeling van het buitenschools curriculum.

De nadruk op zelfsturing maakt duidelijk dat de Academies van Bouwkunst haar studenten beschouwt als beginnende professionals en ze ook zo wil aanspreken. Daar komt bij dat de beroepservaring van een student mede bepaald wordt door en afhankelijk is van de individuele carrière en geambieerde differentiatie binnen de kaders van de vakuitoefening en eindtermen van de opleiding. De kwaliteit van de ontwikkeling wordt bepaald door de mate waarin studenten zich daarvoor willen inzetten en er verantwoordelijkheid voor nemen. De opzet van het buitenschools curriculum stimuleert tot deze (studie)houding. Studenten die daartoe in staat zijn tonen aan over het zelfsturend vermogen te beschikken dat van een afgestudeerde master mag worden verwacht.

De nadruk op zelfsturing heeft ook alles te maken met de diversiteit van de beroepspraktijk. Werksituaties van studenten lopen sterk uiteen en kennen soms heel verschillende leertrajecten. De academies respecteren deze diversiteit door in de uitwerking van de beroepservaring de ontwikkeling van de student als uitgangspunt te nemen. Binnen de grenzen van de begin- en eindtermen van de beroepservaring kan de student zelf aangeven wat zijn leerbehoeften zijn en daarmee in belangrijke mate zijn toekomst als architect, stedenbouwkundige of landschapsarchitect vormgeven.

Met het concurrent-model kiezen de academies bewust voor het integreren van studeren en verwerven van beroepservaring. Daarmee kan er voortdurend gereflecteerd worden op de vorm en inhoud van de beroepservaring, zowel binnen de opleiding als daarbuiten. De combinatie van studie en werk en de wisselwerking tussen beide leveren een inspirerende en stimulerende vorm van onderwijs op, die de academies beschouwen als een kernkwaliteit van de opleidingen.

1.5 Niveau opleidingen

Het masterniveau van de Academies van Bouwkunst ligt besloten in de combinatie van de eisen die in de Wet op de Architectentitel (WAT) en in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW, artikel 7.3.a) zijn vastgelegd. In de WAT staan de vakinhoudelijke eisen nader omschreven, in de WHW is aangegeven op welke wijze de diploma's van de opleidingen dienen te voldoen aan algemene, internationaal geaccepteerde beschrijvingen van een Master. Het zijn deze kaders die van toepassing zijn bij de samenstelling en uitvoering van het buitenschools curriculum.

2 Doel en inhoud van het buitenschools curriculum

2.1 Wettelijk kader

Om in Europees verband te worden erkend als architectuur- en stedenbouwkundige opleidingen moeten de Academies van Bouwkunst voldoen aan de 'Architectuurrichtlijn', oorspronkelijk ingesteld door de Raad van de Europese Gemeenschappen in 1985 en in 2006 opgenomen in de Richtlijn betreffende de erkenning van beroepskwalificaties (2005/36/EG). Deze richtlijn is onlangs geconsolideerd: 2013/55/EU. In Nederland is deze richtlijn wettelijk verder uitgewerkt in de 'Nadere regeling inrichting opleidingen architect, stedenbouwkundige en interieurarchitect.' De Nadere regeling bevat zowel voor de opleiding Architectuur als voor de opleiding Stedenbouwkunde dertien eisen waaraan afgestudeerden van dergelijke opleidingen moeten voldoen, eindtermen dus. Voor de opleiding landschapsarchitectuur gelden de elf eisen zoals opgenomen in de 'Nadere regeling inrichting opleidingen tuin en landschapsarchitecten' van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer & Visserij. Deze wettelijke eindtermen zijn gehanteerd als uitgangspunt bij de inrichting van de huidige curricula van de Academies van Bouwkunst. Van deze eindtermen is vastgesteld welke primair in het binnenschools curriculum, welke primair in het buitenschools curriculum en welke in beide aan de orde moeten komen. Een deel van de eindtermen moet al (gedeeltelijk) in de toegelaten vooropleidingen zijn behaald. Aangezien de formulering van de eindtermen zeer globaal is, hebben de Academies van Bouwkunst deze gezamenlijk uitgewerkt in concrete leerdoelen, leerresultaten, niveaus en niveau-indicatoren. Zie hiervoor het schema dat bijlage bij deze notitie is gevoegd.

2.2 Doel, eisen en voorwaarden

Gedurende de opleiding dient de student werk te verrichten op een voor de opleiding relevante werkplek. Studenten in de opleiding tot architect vinden dat werk in de meeste gevallen op een architectenbureau, studenten in opleiding tot stedenbouwkundige in de meeste gevallen op een stedenbouwkundig bureau of bij een stedenbouwkundige dienst, en studenten in opleiding tot landschapsarchitect in de meeste gevallen op een bureau voor landschapsarchitectuur of bij een dienst waar relevant landschapskundig ontwerpwerk wordt verricht. Alleen onder voorwaarden is het toegestaan om de studie te combineren met een eigen bureau. (zie ook 3.3.).

De werkplek en/of -situatie van een student moet de condities bieden om kennis op te doen met alle facetten van het planvormings- en uitvoering- of implementatieproces: opdrachtverlening, ontwerp, project- en/of bouwvoorbereiding, uitvoering of implementatie en algemene zaken als recht en regelgeving, bureauorganisatie en samenwerken,

overleggen, onderhandelen enz. Met betrekking tot de beroepservaring gaat het om het initiëren, ontwikkelen, analyseren, en interpreteren van kennis, inzichten en vaardigheden in op de situatie toegesneden gedrag en houding, inclusief de daarbij behorende verantwoordelijkheden. De tijdens de opleiding uitgeoefende beroeps werkzaamheden dienen als opmaat naar het volgende niveau van beroepsuitoefening. De beroepservaring tijdens de opleiding moet er toe leiden dat de student bij het behalen van het diploma beschikt over de kennis, het inzicht en de vaardigheden die staan beschreven in de desbetreffende eindtermen voor de disciplines architectuur, stedenbouw, tuin- en landschapsarchitectuur.

Deze hierin genoemde eindtermen zijn gelijk aan de eindtermen zoals beschreven in de Regeling Beroepservaringperiode. Binnen de kaders van de WHW interpreteren en borgen de Academies het buitenschools curriculum als onderwijskundig onderdeel van de opleiding en zijn de eindtermen omschreven als toetsbare leerresultaten. Dat wil zeggen, beschrijvingen van wat de student geacht wordt te weten (kennis), te begrijpen (inzicht) en/of kan laten zien (vaardigheid) na afronding van de opleiding. Deze leerresultaten zijn als eindtermen vervolgens geclusterd in een achttal integrale beroepskwalificaties.

Om te bevorderen dat de student beschikt over de in de eindtermen omschreven kennis, inzichten en vaardigheden doet hij gedurende zijn vierjarige opleiding, onder begeleiding van de coördinator beroepservaring, die de meerjarige ontwikkeling van de student begeleidt en bewaakt, en de direct leidinggevende op het werk en/of mentor, minimaal 840 uur per jaar ervaring op in het ontwerp- en realisatieproces. Dit komt voor de hele opleiding neer op minimaal 3360 uur beroepservaring.

De student is zelf verantwoordelijk voor de keuze van de mentor, dan wel de kwaliteit van de begeleiding op de werkplek door de leidinggevende onder wiens supervisie hij werkt (zie paragraaf 3.3 en 3.5). De coördinator beroepservaring bewaakt de ontwikkeling gedurende geheel diens opleiding.

Indien op onderdelen de student niet in staat is in de praktijk de nodige kennis, inzichten of vaardigheden te verwerven volgt de student zo nodig op onderdelen beroepservaringmodules.

De student die het diploma van de Academies van Bouwkunst krijgt, heeft aangetoond te voldoen aan de eindtermen zoals beschreven in de Regeling Beroepservaringperiode voor de disciplines architectuur, stedenbouw, of tuin- en landschapsarchitectuur en kan zich na het behalen van het diploma inschrijven in het betreffende beroepsregister.

2.3 Resultaat buitenschools curriculum

De eindtermen geven richting aan de in de beroepspraktijk te verwerven kennis, vaardigheden en inzichten. Met de leerresultaten toont de student aan die benodigde kennis, inzichten en de vaardigheden verworven te hebben, en deze op adequate wijze en in de onderlinge samenhang weet toe te passen in de ontwerppraktijk. Middels dossieropbouw worden de leerresultaten gedurende de opleiding vastgelegd (zie bijlage 1).

2.4 Wisselwerking en samenhang tussen het buitenschools en binnenschools curriculum

In de verwevenheid zijn het buitenschools en binnenschools curriculum te beschouwen als twee relatief zelfstandige, elkaar aanvullende en versterkende leer- en ervaringstrajecten van de opleiding.

Ook vanuit het perspectief van de student zal er, zeker bij de aanvang van de studie, sprake zijn van duidelijk onderscheid tussen studie en werk. Pas in de loop van de opleiding komen praktijkwerkzaamheden en studieactiviteiten dichter bij elkaar en wordt de onderlinge samenhang vanzelfsprekender.

Hoewel de student in de eerste plaats zelf verantwoordelijk is voor de vruchtbare en wederzijdse beïnvloeding van beroepservaring en studie wordt deze daar wel in ondersteund. Dat gebeurt, naast monitoring door de coördinator beroepservaring (zie paragraaf 3.3 en 3.5), ook binnen het kader van het binnenschools curriculum. Hier wordt op uiteenlopende wijzen aandacht besteed aan (de reflectie over) de samenhang tussen studie en beroepservaring. De wijze waarop dat gebeurt, is per academie enigszins verschillend, maar al deze activiteiten hebben gemeen dat ze de studenten stimuleren in het ontwikkelen van een eigen visie op en het leren innemen van een eigen positie in de praktijk, als ook een koppeling te maken tussen de opleiding op de academie en de opleiding in de praktijk.

2.5 Fasering in bereiken eindtermen

De wijze waarop een student zich in de praktijk ontwikkelt zal per individu verschillen. Het is afhankelijk van uiteenlopende factoren als het aanvangsniveau, interesses, inzet en ambitie van een student, maar evenzeer van de aard van de werkzaamheden, de kwaliteit van de werkomgeving en de kansen die een student er geboden worden. Om gedurende het opleidingstraject studenten, werkgevers, beoordelaars en de academies, houvast te geven in de vaststelling en beoordeling van de tussentijdse ontwikkeling zijn in de bijlage drie niveaus aangegeven:

1. Beginner.
2. Gevorderd.

3. Startbekwaam.

De omschreven niveaus maken het voor de student en de beoordelaars mogelijk om gedurende de opleiding in te schalen waar de student op dat moment staat ten opzichte van het vereiste niveau van startbekwaam.

Tijdens de vier jaar moet er in de praktijkwerkzaamheden van de student sprake zijn van een waarneembare ontwikkeling op de punten die staan omschreven in paragraaf 2.3 onder leerresultaten. In de praktijk-documenten biedt de student zichzelf, zijn mentor of externe mentor bij een eigen praktijk, de beoordelaars en de coördinator beroepservaring inzicht in zijn ontwikkeling(s) (niveaus).

De vrijheid van de student en de nadruk op de individuele leervragen mag niet leiden tot vrijblijvendheid. Daarom wordt van iedere student verwacht dat deze kan aangeven waarom zijn beoogde ontwikkelingslijn de noodzakelijke kennis, vaardigheden en inzichten zullen opleveren, waarom ze van voldoende niveau zullen zijn en dat ze binnen de gegeven studietijd behaald zullen worden. De student legt dit vast in een Verslag studie & beroepspraktijk (zie paragraaf 3.6 Verslaglegging en beoordeling) en bespreekt deze jaarlijks met de coördinator beroepservaring en/of beoordelaars.

2.6 Toetsing, beoordeling en borging

Het buitenschools curriculum wordt zowel separaat als in het kader van de totale opleiding beoordeeld en is dus onderwerp van gesprek in het gehele traject van begeleiding, sturing en advisering, toetsing en beoordeling. Voor de jaarlijkse beoordeling van de beroepspraktijk worden externe critici aangetrokken, beroepsbeoefenaren uit het betreffende vakgebied van de opleiding. Zij toetsen en beoordelen gezamenlijk (intersubjectief) de praktijksituatie van de individuele student, aan de hand van de praktijkdocumenten die deze heeft samengesteld (bestaande uit producten van eigen hand en eigen ervaringen ten aanzien van de beroepskwalificaties/competenties, met daarin expliciet aandacht voor reflectie en voorbeelden) en een gesprek met de student. De beoordeling wordt vastgelegd middels een beoordelingsformulier. Tevens geven de beoordelaars de student advies voor het vervolg van de opleiding. In het beoordelingsproces kunnen ook de coördinator beroepservaring en/of één of twee opleidings-coördinatoren/opleidingshoofden betrokken zijn.

Beoordelingscriteria buitenschools curriculum

De leerresultaten zijn de indicatoren op basis waarvan op detailniveau wordt getoetst aan welke kwalificaties gewerkt wordt en beoordeeld op welk niveau dit gebeurt. In de beoordeling worden de andere kwalificaties meegewogen (integrale beoordeling) en ook de fase waarin de opleiding van de betreffende student op dat moment verkeert. In bijlage 1 zijn de leerresultaten, de toets indicatoren (producten beroepservaring) en de niveaus opgenomen. Tevens wordt getoetst:

- of en op welk niveau de student algemene inzichten heeft ontwikkeld in het hele opleidingstraject;
- of de student deze inzichten kan verbinden met de carrière in de beroepspraktijk;
- of de student kan aangeven hoe hij de verdere studie in relatie met zijn praktijk wil inrichten, welke positie wordt uitgewerkt en welke onderwijsonderdelen of carrièrestappen daarbij passen (POP).

Transparantie van het beoordelingssysteem buitenschools curriculum

De eindtermen beroepservaring van het Bureau Architectenregister (de eindtermen) zijn door de Academies vertaald in leerresultaten die gedurende de opleiding behaald moeten worden. Deze leerresultaten zijn gespecificeerd in acht beroepskwalificaties/competenties en verdeeld in vier algemene beroepskwalificaties en vier aan in de praktijk gerelateerde integrale beroepskwalificaties. De leerresultaten zijn beschreven in de vorm van beroepshandelingen en –producten en uitgewerkt in drie niveaus en bijbehorende indicatoren.

Op het niveau van de afzonderlijke academies zijn deze leerresultaten opgenomen in de Onderwijs Examen Regeling (OER) en/of de 'Handleiding buitenschools curriculum'.

Borging

In de nieuwe WHW die vanaf 1 september 2010 in werking is getreden, zijn bestuurlijke en toezichhoudende taken gescheiden. Het is de examencommissie die vast stelt of de student voldoet aan de voorwaarden die de OER stelt t.a.v. kennis, inzicht en vaardigheden die nodig zijn voor het verkrijgen van een graad, en het is de examencommissie die verantwoordelijk is voor de borging van de kwaliteit van de tentamens en de examens. Het Instellingsbestuur is opgedragen ervoor zorg te dragen dat de examencommissie onafhankelijk en deskundig kan functioneren.

Daarnaast zijn in de gewijzigde WHW een aantal verplichte commissies opgenomen, waaronder de opleidings- en beroepenveldcommissie. De opleidingscommissie heeft o.a. als taak advies uit te brengen aan de directie over de

inhoud van het OER en de wijze waarop het OER wordt uitgevoerd. Deze commissie bestaat uit een aantal studenten per opleiding, docenten en eventueel een lid van de beroepenveldcommissie.

De beroepenveldcommissie of werkveldadviescommissie geeft de directie gevraagd en ongevraagd advies ten einde de aansluiting van de beroepsprofielen zo goed mogelijk te laten aansluiten op de desbetreffende opleidingsprofielen. Deze commissie is samengesteld uit leden die inzicht hebben in de ontwikkelingen in één of meer beroepenvelden waarvoor het instituut opleidingen verzorgt. Tevens draagt de commissie er toe bij dat het beoogde civiel effect gewaarborgd blijft.

Het bovenstaande beschrijft hoe de kwaliteitsborging binnen de afzonderlijke Academies op een gelijke wijze is geregeld. Daar bovenop hebben de Academies zich verplicht om, zodra zich wijzigingen voordoen in het gezamenlijk opgestelde Buitenschools curriculum, dit te melden aan het Bureau Architectenregister.

3. Inrichting van het buitenschools curriculum

3.1 Algemeen

Voorwaarde voor inschrijving aan een Academie van Bouwkunst is dat de student voor de desbetreffende opleiding relevante beroepservaring verwerft op een voor de opleiding relevante werkplek. In de praktijk komen bij studenten in hoofdlijnen drie vormen van beroepservaring voor. Soms worden deze vormen ook gecombineerd: de student werkt in een dienstverband voor een werkgever, op basis van freelance overeenkomsten voor meerdere werkgevers of heeft een eigen ontwerppraktijk (zie ook 3.3).

In alle drie de situaties dient de inrichting van de praktijk zodanig te zijn dat de student verantwoordelijkheid kan nemen voor de kwaliteit van de werkzaamheden en de voortgang van zijn vak- en beroepsontwikkeling. De in dit hoofdstuk omschreven praktische uitgangspunten en regels ten aanzien van de inrichting van het buitenschools curriculum bieden samen met het inhoudelijke kader van hoofdstuk 2 de student en de werkgever duidelijkheid over de verwachting ten aanzien van het beroepservaringsdeel van de opleiding.

3.2. Participanten:

De student

- is verantwoordelijk voor de inhoud en voortgang van zijn beroepspraktijk;
- zorgt voor een werksituatie die voldoet aan de eisen die de opleiding daar aan stelt;
- zorgt voor een vruchtbare wisselwerking tussen het buitenschools en binnenschools curriculum;
- is verantwoordelijk voor het bereiken van de eindtermen voor het buitenschools curriculum (zie bijlage).

De opleiding:

- formuleert en borgt het doel en de inhoud van het buitenschools curriculum die het kader vormt waarbinnen de student vorm geeft aan zijn beroepservaring als onderdeel van de opleiding.
- formuleert in dit curriculum duidelijke leerresultaten voor de beroepservaring.
- stelt duidelijke eisen aan de inhoud van de werkzaamheden en de werksituatie van de studenten;
- biedt door middel van het curriculum adequate faciliteiten (informatie, begeleiding, toetsing en beoordeling) om de student in staat te stellen de concurrent-formule optimaal te benutten;
- beoordeelt, tussentijds en afsluitend, de beroepservaring en de ontwikkeling van de student doormiddel van een valide en transparante toetswijze;
- heeft een coördinator voor de beroepservaring. Zie 3.5;
- treedt indien nodig in het kader van ondersteuning en/of begeleiding van een student rechtstreeks in overleg met de betreffende werkgever.

De werkgever

- is mede verantwoordelijk voor de kwaliteit en inhoud van het beroep en de beroepsuitoefening. In dat licht spreken de academies werkgevers aan op een medeverantwoordelijkheid voor de opleiding van beginnende professionals.
- weet dat de Academie van Bouwkunst voorwaarden stelt aan de beroepservaring van haar studenten;
- weet dat hij een belangrijke rol heeft in het scheppen van de juiste voorwaarden als het gaat om de werkzaamheden, de werkomgeving en -omstandigheden van de werknemer, die ook student is van de Academie van Bouwkunst.

- biedt een stimulerende werkomgeving en voldoende ontplooiingskansen. Het is ook in het belang van de werkgever dat een werknemer zijn mogelijkheden ontwikkelt en benut en daarmee zijn betekenis voor het bureau vergroot.
- biedt een werkomgeving aan die ook een leeromgeving is. Dat wil zeggen dat de werkgever de studerende werknemer in staat stelt werkzaamheden te verrichten die bijdragen aan diens ontwikkeling tot een adequaat handelende beroepsbeoefenaar, c.q. ontwerper;
- biedt werkomstandigheden die de student in staat stelt om werk en studie te combineren. Om tot een evenwichtige verhouding tussen studie en werk te komen wordt uitgegaan van een werkweek van minimaal 20 en maximaal 32 uur. De vrijdag is altijd beschikbaar voor onderwijs op de academie.
- overlegt met, en op initiatief van de student, of de aard van de werkzaamheden en de ontwikkelingsmogelijkheden in overeenstemming zijn met de opleidingseisen. Dat gebeurt normaal gesproken in de reguliere functionering- en beoordelingsgesprekken, als onderdeel van het personeelsbeleid van de betreffende organisatie.

3.3. De werksituatie

De beroepservaring kan op (een combinatie van) drie manieren verworven worden:

1. voor een student architectuur werk op een architectenbureau of een daarmee goed vergelijkbare beroepspraktijk, voor een student stedenbouw op een stedenbouwkundig bureau of bij een stedenbouwkundige dienst, en voor een student landschapsarchitectuur op een bureau voor landschapsarchitectuur of bij een dienst waar relevant landschapskundig ontwerpwerk wordt verricht.
2. werk op freelance basis voor meerdere werkgevers in de discipline waarin de student studeert.
3. onder voorwaarden is het toegestaan om de opleiding te combineren met een eigen praktijk of onderneming. De voorwaarde is dat de student vooraf in een schriftelijk verzoek aangeeft wat de werkzaamheden zijn die hij verricht, onderbouwt hoeveel tijd hij aan deze werkzaamheden werkt, welke beroepskwalificaties daarmee worden ontwikkeld en wie zijn externe mentor is die hem bij deze werkzaamheden begeleidt. Daarnaast motiveert hij waarom de werksituatie in kwalitatief opzicht voldoet aan de eisen die de Academie stelt. Na goedkeuring van de opleiding kan de student deze praktijk- en beroepservaring opnemen in de te beoordelen praktijkdocumenten.

Ongeacht of de student in dienstverband werkt, op freelance basis of een eigen praktijk heeft wordt van de werksituatie verwacht dat:

- er ontwerpen worden gemaakt en gerealiseerd, en dat de student in zijn werkzaamheden actief wordt begeleid door minimaal één ontwerper (de begeleider, de mentor, of externe mentor bij een eigen praktijk);
- er sprake is van een stimulerende en uitdagende werkomgeving met voldoende voorwaarden voor de student om zich te ontwikkelen tot een adequaat handelende beroepsbeoefenaar (ontwerper);
- de infrastructuur van voldoende niveau is: beschikbaarheid van vakliteratuur, documentatie over regelgeving en materialen, mogelijkheid tot discussie over het vak etc.;
- deze de student in staat stelt om, in de loop van de studie, met alle onderdelen van het proces te maken te krijgen en inzicht te verwerven in de samenhang tussen die verschillende onderdelen van het traject: van initiatief en de diverse te onderscheiden ontwerpfasen tot oplevering.

De coördinator beroepservaring kan, aan de hand van bovenstaande punten en de inhoudelijke kwaliteit van het buitenschools curriculum, tot de conclusie komen dat een werksituatie van een student niet de juiste faciliteiten en/of condities biedt om de vereiste beroepservaring op te doen. Uiteenlopende factoren als de aard en omvang van het bureau, de aard en omvang van de opdrachtenportefeuille, de economische situatie en tijdsdruk kunnen de ontwikkelingsmogelijkheden van medewerkers tijdelijk of structureel beperken. De academies hebben er vanzelfsprekend begrip voor, maar kunnen de opleidingseisen daar niet aan ondergeschikt maken. In dat geval kan de coördinator beroepservaring een student adviseren om op een andere manier beroepservaring te verwerven. Dat kan betekenen dat geadviseerd wordt met de werkgever in gesprek te gaan, een andere werksituatie te zoeken of als een student een eigen praktijk heeft c.q. als freelancer werkt een werksituatie te zoeken bij een werkgever.

Indien de coördinator beroepservaring een student, in verband met een mogelijke onthouding van studiepunten, dringend adviseert zijn werksituatie te wijzigen, wordt hiervoor in gezamenlijk overleg een termijn afgesproken die voor alle betrokken partijen als redelijk kan worden ervaren. Dat advies is niet vrijblijvend. Het niet opvolgen ervan kan leiden tot het niet voldoende beoordelen van de beroepservaring en als gevolg daarvan het niet toekennen van studiepunten.

3.4. Studiepunten

- Per studiejaar kan een student nominaal 30 ECTS krijgen voor de beroepservaring. Conform de studiebelastingnormering, is dit equivalent aan 840 studiebelastingsuren die als voldoende beoordeeld zijn. Dat zijn 42 weken van 20 uur. Voor de gehele opleiding is dat 3360 uur als voldoende beoordeelde beroepservaring.
- De toekenning van de studiepunten is gebaseerd op toetsing en beoordeling van het aantal gewerkte uren, de mate van ontwikkeling van de student en de bereikte beroepskwalificaties.

3.5. Begeleiding

Gedurende de gehele opleiding worden de ontwikkelingen in het buitenschools en binnenschools curriculum gevolgd in een traject van begeleiding, sturing, advisering, toetsing en beoordeling. Dit gebeurt tijdens de (eindejaar)tentamen, beoordelingen van de beroepservaring, voortgangsgesprekken en drempelgesprekken/schouwen en tijdens de eventuele bureaubezoeken.

In de (organisatie van de) begeleiding van het buitenschools curriculum heeft de coördinator beroepservaring een centrale rol. Daarnaast is er voor de studenten een '*Handleiding buitenschools curriculum*', die hen informeert over het buitenschools curriculum maar ook handvaten biedt voor het monitoren van de eigen ontwikkeling in de beroepspraktijk.

Loopbaanbegeleiding betekent het vaststellen hoeveel sturing er nodig is en oog hebben voor verschillen in ontwikkelingen. Uitgangspunt is daarbij is dat de verantwoordelijkheid voor het leren bij de student ligt. Gedurende de loopbaanbegeleiding is de focus dus gericht op "zelfnavigatie" van de student: meta-communiceren over de aanpak van problemen, wijzen op consequenties van gedragingen, en reflecteren over de aanpak en de werkwijze. Niet direct oplossingen aandragen maar vragen blijven stellen. Het betekent ook maatwerk leveren en oog hebben voor verschillen in leerstijl, leertempo en daar de begeleiding op weten af te stemmen. Om studenten te leren zichzelf te monitoren worden zij gestimuleerd om strategieën te vinden waarin zij hun sterke kanten volledig tot hun recht laten komen en geen schipbreuk lijden op hun zwakke kanten. In het onderwijs van de academies is dit vooral (maar niet uitsluitend) de opgave voor het systeem van loopbaancoaching door de jaren heen, en heeft betrekking op werk en studie en de toenemende samenhang daartussen.

Coördinator beroepservaring

De coördinator beroepservaring is de eerst verantwoordelijke, namens de opleiding, voor het buitenschools curriculum en vervult een centrale rol bij de begeleiding en ondersteuning van studenten door de opleiding. De coördinator onderhoudt mede de contacten met studenten, het werkveld, individuele werkgevers, en met de opleidingscoördinatoren of hoofden van de opleidingen. De coördinator volgt de voortgang van de beroepservaring van studenten, stimuleert hen en zorgt voor de beoordeling van de kwantitatieve en kwalitatieve aspecten van de beroepservaring en biedt ondersteuning bij eventuele stagnaties in de voortgang.

Mentor

Studenten zoeken voor de begeleiding een mentor in de praktijk. Dat kan een medewerker zijn van het bureau waar men werkt. De mentor begeleidt de student in diens praktijksituatie en fungeert voor de opleiding tevens als contactpersoon. Deze mentor is zelf als architect, stedenbouwkundige of landschapsarchitect werkzaam in de beroepspraktijk en staat minimaal drie jaar ingeschreven in het architectenregister in de discipline waarvoor de student die hij begeleidt, zich wil laten inschrijven in het architectenregister. Van de mentor wordt een inspirerende, coachende en creatieve rol verwacht.

Bemiddeling

Naast een begeleidende kan de coördinator beroepservaring ook een bemiddelende rol hebben bij het vervullen van vacatures. Bij conflicten in de relatie werk en studie kan de coördinator beroepservaring een adviserende rol hebben richting studenten en werkgevers.

3.6. Verslaglegging en beoordeling

De student houdt de werkzaamheden die hij verricht bij en doet minimaal één maal per jaar schriftelijk en mondeling verslag van de kwantiteit en kwaliteit van zijn beroepservaring. Deze verslaglegging is voor de academies een belangrijk instrument om de aard van de praktijkwerkzaamheden, de praktijksituatie en de individuele ontwikkeling van een student (tussentijds) kwantitatief en kwalitatief te beoordelen.

Kwantitatieve verslaglegging en beoordeling

De student verstrekt ten aanzien van de kwantitatieve aspecten van de beroepservaring de volgende gegevens middels een praktijkformulier:

- soort organisatie;
- omvang organisatie;
- lidmaatschappen organisatie;
- begin en eind datum dienstverband;
- soort dienstverband (onbepaalde tijd, bepaalde tijd, freelance, etc.)
- kwantitatieve omvang beroepservaring
- functie;
- taken;
- werkzaamheden;
- mate van zelfstandigheid;
- mate van begeleiding;
- naam en gegevens mentor.

Daarnaast dient de student op de toets- en beoordelingsmomenten gestructureerd informatie te verstrekken over de projecten waaraan is gewerkt, wat de student daar in welke fase aan heeft bijgedragen, eventueel met welke (externe) partijen is samengewerkt, een urenoverzicht, en alle andere informatie nodig om een adequaat beeld te krijgen van de ontwikkeling in de beroepservaring. In dit portfolio, dat de student gedurende de opleiding opbouwt, zijn de volgende gegevens opgenomen:

- Persoonlijke gegevens, zoals naam, adres, studierichting, studiejaar, laatste datum update documenten
- Gegevens mentor;
- Praktijkbeoordelingen van voorgaande jaren;
- Werkervaring, per jaar en per werkgever een praktijkformulier met kwantitatieve gegevens;
- Verrichte werkzaamheden, zijnde een overzicht van alle werkzaamheden per studiejaar waarbij de volgende informatie gegeven wordt:
  - naam van het project;
  - rol en verantwoordelijkheid van de student gespecificeerd per project;
  - een urenoverzicht per project.

Daarnaast wordt van een aantal projecten meer gedetailleerde informatie gedocumenteerd, dat vooral kwalitatief inzicht geeft in de verrichte werkzaamheden. Uit deze informatie, zowel in tekst als in beeld, moet duidelijk worden: de karakteristieken en (praktische) gegevens van het project, de rol van de student daarin, de fase(n) waarin de werkzaamheden zijn verricht (zie bijlage 1), een toelichting en reflectie op de eigen verrichte werkzaamheden, in relatie tot de (nog) te behalen beroepskwalificaties, en de relatie tussen de beroepsmatige en studieactiviteiten.

Studenten verstrekken de gegevens omtrent werkplekken bij aanvang van elk opleidingsjaar en bij verandering van werksituatie/werkgever. Het praktijkformulier moet worden ingevuld op de betreffende beoordelingsmomenten en aan het einde van ieder opleidingsjaar. Daarbij dient in geval van een dienstverband of freelance werk het praktijkformulier door de werkgever te zijn ondertekend. In het geval van een eigen praktijk of onderneming dient het praktijkformulier te worden ondertekend door de externe mentor niet zijnde de coördinator beroepservaring. Bij het niet verstrekken van deze gegevens vervalt het recht op studiepunten voor het betreffende opleidingsjaar. De kwantitatieve toetsing wordt verricht door de coördinator beroepservaring in samenwerking met de coördinatoren/hoofden van de betreffende opleidingen.

Kwalitatieve verslaglegging en beoordeling

Gedurende de opleiding houdt iedere student de werkzaamheden die hij in de praktijk verricht in praktijkdocumenten bij. De praktijkdocumenten zijn een verzameling van materialen en documenten die de student en de Academie inzage biedt in het functioneren, de doorgemaakte ontwikkeling en de verworven kennis, inzichten en vaardigheden (leerresultaten: 'bewijzen van kunnen') in relatie tot de eisen van de opleiding. De praktijkdocumenten zijn ontwikkelingsgericht. Voor de wijze waarop de documenten bijeen zijn gebracht bestaat geen vaste vorm. Deze kan door een format dat een academie hanteert bepaald worden, maar zal zeker ook afhangen van de eigen keuzes en de leerdoelen van de student.

In ieder geval omvat de praktijkdocumenten een verslag met een profiel van de werksituatie, een beschrijving van de eigen taken en werkzaamheden, een evaluatie van de eigen ontwikkeling in het vak en de relatie tussen studie en werk. Aan de hand van het gekozen (beeld)materiaal uit de praktijkwerkzaamheden wordt de eigen rol, taken en verantwoordelijkheden in de diverse processen duidelijk gemaakt.

De praktijkdocumenten worden bij voortgangsgesprekken en drempelgesprekken c.q. schouwen (tentamens) getoetst en beoordeeld. De beoordeling wordt mede verricht door externe beoordelaars (beroepsbeoefenaars uit de drie verschillende disciplines architectuur, stedenbouw en landschapsarchitectuur). Op alle academies zijn bij de summatieve toetsing- en beoordelingsmomenten altijd externe beroepsbeoefenaren uit de desbetreffende en indien van toepassing aanverwante disciplines betrokken. Daarmee voldoen de academies aan het rapport “Vreemde ogen dwingen”, geschreven door de commissie externe validering examenkwaliteit hoger beroepsonderwijs, onder voorzitterschap van prof. dr. Jan Anthonie Bruijn, ingesteld door de Vereniging Hogescholen (publicatiedatum mei 2012).

Relatie studie/beroepspraktijk

De student wordt gedurende de opleiding jaarlijks gevraagd om te reflecteren op zijn beroepspraktijk waarbij alle beroepskwalificaties besproken worden, de studie en in het bijzonder de relatie die de student heeft gelegd tussen de eigen beroepspraktijk en studie.

Deze reflectie is tevens bedoeld om een plan de campagne (een persoonlijk ontwikkelingsplan) uit te stippelen voor het vervolg van de opleiding, gekoppeld aan de beoogde ontwikkelingen in de beroepspraktijk. De reflectie wordt jaarlijks besproken met de coördinator beroepservaring en/of externe beoordelaars en meegewogen bij de jaarlijkse beoordeling.

3.7. Relatie opleiding en werkgevers

Omdat een belangrijk deel van de opleiding in de beroepspraktijk plaats vindt is een goed contact met de werkgevers van de studenten voor de academies van groot belang. Het gaat daarbij enerzijds om informatievoorziening en anderzijds om het creëren van momenten waarop werkgevers kunnen reflecteren op de gehanteerde werkwijzen van de opleiding.

Bureaubezoek

Het bureau waar een student werkt kan worden bezocht door de coördinator beroepspraktijk. Deze bezoeken kunnen bij voorbeeld bedoeld zijn om de geschiktheid van (de werkplek binnen) het bureau als werksituatie voor academiestudenten te beoordelen. Maar het is tijdens een bureaubezoek ook mogelijk om de werkgever nader in te lichten over de opleiding en het curriculum beroepservaring.

Werkgeversbijeenkomsten

Academies kunnen een bijeenkomst organiseren waarin werkgevers worden uitgenodigd kennis te nemen van het onderwijs en te debatteren over de relevantie ervan voor de praktijk en omgekeerd de werkgevers de gelegenheid krijgen om aspecten uit de praktijk te bespreken en te kunnen betrekken in het onderwijs.

Uitnodigingen

Werkgevers worden actief uitgenodigd voor alle relevante activiteiten van de academies (lezingen, presentaties, tentoonstellingen) en op de hoogte gehouden van relevante ontwikkelingen in het onderwijs van de academies.

3.8. Relatie werkveld algemeen

Beroepenveldcommissie / werkveldadviescommissie

Is betrokken in de evaluatie van de het buitenschools curriculum en adviseert de academie gevraagd en ongevraagd over de kwaliteit van de beroepservaring in het bijzonder en de opleiding in het algemeen. Deze commissie is samengesteld uit leden die inzicht hebben in de ontwikkelingen in één of meer beroepenvelden waarvoor het instituut opleidingen verzorgt.

Uitvoering onderwijs

Het docentenbestand van de academies bestaat nagenoeg geheel uit beroepsbeoefenaren. Deze docenten worden door de academies geselecteerd op de betekenis van hun praktijk voor het onderwijs. Dit houdt in dat juist die personen als docent worden gevraagd die kennis hebben van of werken met een ontwikkeling die de academie belangrijk acht voor de beroepspraktijk. Ook de enkele docenten in vaste dienst, de stafleden en de studenten zijn werkzaam in de beroepspraktijk. De Academie heeft dus de beschikking over een constante stroom van informatie over relevante ontwikkelingen in het werkveld.

Ook de externe beoordelaars van de beroepservaring worden geselecteerd uit het werkveld.

Contacten werkveld

Naast de contacten via docenten, stafleden en studenten voert elk van de academies structureel overleg met verschillende instanties die relevant zijn voor het werkveld. Hierbij gaat het niet alleen om architecten- en stedenbouwkundige bureaus, maar ook om culturele instellingen.

3.9 Beroepsprocedure

Vastgelegd in het studentenstatuut c.q. de Onderwijs- en examenregeling (OER) van iedere opleiding.